це стосується нестійких сортів. Водночас ураженість УВК при ранньому і пізньому видаленні картоплиння була рівнозначною [10, с. 15 ;11, с. 371].

Особливо небезпечні для насіннєвої картоплі вірусні хвороби, збудники яких переносяться комахами. Найактивнішим їхнім вектором в агроценозі картоплі є попелиці. Тому одним із основних завдань під час вирощування насіннєвої картоплі є застосування спеціальних агроприйомів, що обмежують поширення вірусної інфекції в насадженнях. До таких прийомів відноситься своєчасне видалення картоплиння з метою запобігання вірусної інфекції, враховуючи насіннєву товарність урожаю [12, с. 127; 13, с. 126].

Мета і завдання досліджень. Метою досліджень було визначення насіннєвої здатності садивних бульб залежно від строків видалення картоплиння.

Матеріали і методи дослідження. Польові досліди закладались в селекційно-насінницькій сівозміні Буковинської державної сільськогосподарської дослідної станції НААН України. Попередник – озима пшениця. Ґрунт – чорнозем важкосуглинковий, що містить 10 мг P_2O_5, по 17 мг K_2O та NO_3 на 100 г грунту. Агротехніка загальноприйнята для зони. Видалення картоплиння проводили скошуванням вручну згідно схеми досліду (після цвітіння, через 14 днів після цвітіння, за 14 днів до збирання, без видалення картоплиння – контроль).

Усі обліки та спостереження проводили згідно методичних рекомендацій щодо проведення досліджень з картоплею [14, с. 91].

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослід проводився з двома сортами картоплі: ранній – Повінь та середньопізній – Червона рута. Густота рослин після сходів коливалась в межах 52-54 тис./га, перед збиранням – 47-50 тис./га. Висота рослин залежала від генотипу сорту і становила у сорту Повінь 45-47 см, сорту Червона рута – 70-73 см. Кількість стебел в обох сортів становила 4,2-4,6 см.

Урожайність сортів картоплі Повінь та Червона рута значною мірою залежала від строків видалення картоплиння.

Сорт Повінь забезпечив урожайність 11,7-18,4 т/га, сорт Червона рута відповідно – 11,2-21,2 т/га (табл. 1).

Таблиця 1

Продуктивність та ураженість рослин вірусними хворобами залежно від строків видалення картоплиння, середнє 2011-2013 рр.

Варіанти досліду	Урожайність, т/га	Маса бульб з куща, г	Кількість бульб з 1 куща, шт.	Кількість бульб, тис. шт./га	Середня маса 1 бульби, г	Фракційний склад бульб, %			Ураженість рослин вірусними хворобами, %		
						< 28 мм	28-60 мм	> 60 мм	2011 р.	2012 р.	2013 р.
сорт Повінь											
Контроль (без видалення картоплиння)	17,5	330	6,5	325	50,7	17	45	38	1,0	1,2	1,5
Видалення картоплиння після цвітіння картоплі	11,7	254	6,7	341	37,5	51	38	11	1,5	1,5	1,3
Видалення картоплиння через 14 днів після цвітіння картоплі	15,1	310	7,1	345	43,4	15	60	25	1,1	1,1	1,7
Видалення картоплиння за 14 днів до збирання картоплі	18,4	400	6,7	332	59,2	14	47	39	1,5	1,4	1,5
НІР 0,5 т/га	1,4										
сорт Червона рута											
Контроль (без видалення картоплиння)	20,2	463	6,6	317	70,2	16	43	41	1,2	1,0	1,1
Видалення картоплиння після цвітіння картоплі	11,2	244	6,5	319	37,0	49	41	10	1,9	1,8	1,5
Зидалення картоплиння через 14 днів після цвітіння картоплі	14,3	346	6,5	314	53,4	24	55	11	1,8	1,8	1,3
Видалення картоплиння за 14 днів до збирання картоплі	21,2	474	6,4	315	74,8	11	46	43	1,9	1,7	1,4
НІР 0,5 т/га	1,6										

При ранніх строках видалення картоплиння (вар. 2) врожайність бульб сорту Повінь була на 5,8 т/га меншою порівняно з контролем. Така ж закономірність спостерігається і по масі бульб з одного куща та середній масі однієї бульби. Маса бульб з одного куща була меншою на 76 г, а середня маса однієї бульби – на 13,2 г. При ранньому видаленні картоплиння ріст бульб припиняється, прискорюється дозрівання бульб і шкірки.

Раннє видалення картоплиння (вар. 2) середньопізнього сорту Червона рута призвело до недобору 9,0 т/га врожаю в порівнянні з контролем.

Строки видалення картоплиння суттєво не впливали на кількість бульб в одному кущі. Кількість бульб з одного куща становила по сорту Повінь 6,5-7,1 штук, по сорту Червона рута – 6,4-6,6 штуки.

На насінницьких ділянках головним показником величини урожаю є максимальний вихід бульб стандартної фракції садивного матеріалу.

Найбільший вихід бульб насіннєвої фракції у сорту Повінь забезпечив 3-й варіант (60%,) а найменший – 2-й варіант (38%). У сорту Червона рута відповідно – 55% та 41%. Із збільшенням строку видалення картоплиння від цвітіння до збирання зростає кількість бульб фракції 28-60 мм та фракції > 60 мм і зменшується кількість бульб фракції < 28 мм.

Суттєвої різниці в межах сорту щодо ураженості рослин вірусними хворобами не встановлено.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Дослідженнями встановлено, що з метою отримання найбільшої кількості садивного матеріалу видалення картоплиння необхідно проводити через 14 днів після цвітіння.

У подальших дослідженнях необхідно визначити насіннєву здатність садивного матеріалу, одержаного за різних строків видалення картоплиння в процесі продукування.

Список використаних джерел

1. Онищенко О.Й. Насінництво картоплі в Україні / О.Й. Онищенко – К., 1966. – С. 3-7.
2. Й.А. де Бокс. Вирусные болезни и семеноводство картофеля / Пер. с англ. Т.Н. Теплоуховой и Э.В. Трискинова. – М.: Колос, 1976. – С. 178-186.

3. Бондарчук А.А. Наукові основи насінництва картоплі в Україні: Монографія / А.А. Бондарчук. – Біла Церква, 2010. – С. 264-286.
4. Картопля / За ред. В.В. Кононученка, М.Я. Молоцького. – Біла Церква, 2002. – Т. 1. – С. 379-405.
5. Анисимов Б.В. Фитопатогенные вирусы и их контроль в семеноводстве картофеля: практическое руководство / Б.В. Анисимов. – М.: ФТНУ «Росинформагротех», 2004. – 80 с.
6. Замалиева Ф.Ф. Семеноводство картофеля на оздоровленной основе / Ф.Ф. Замалиева, З.З. Салихова, З. Сташевски и др. // Защита и карантин растений. – 2007. – № 2. – С. 18-20.
7. Насмиева Р.Р. Приемы повышения качества оздоровленного семенного картофеля в условиях вирусного инфекционного фона в республике Татарстан: автореф. дис. канд. с.-х. наук / Р.Р. Насмиева. – М., 2006. – 19 с.
8. Малявко А.А. Поражения вирусной инфекцией и семенная продуктивность картофеля при различных строках удаления ботвы / А.А. Малявко, Ф.Е. Антощенко, В.Н. Свист // Картофелеводство: Сб. науч. тр. ВНИИКХ им. А.Г. Лорха – М., 2009. – С. 214-220.
9. Нестерова О.А. Оценка комплекса агроприемов, направленных на повышение продуктивности и качества исходного материала в первичном семеноводстве картофеля / О.А. Нестерова, А.И. Усков // Картофелеводство: результаты исследований, инноваций, практический опыт / Рос. акад. с.-х. наук / ВНИИКХ. М., 2008. – Т. 1. – С. 317-323.
10. Уромова И.П. Строк удаления ботвы семенного картофеля влияет на зараженность клубней / И.П. Уромова // Картофель и овощи. – 2009. – № 7. – С. 22.
11. Нестерова О.А. Влияние сроков удаления ботвы и защитных мероприятий на качество семенного картофеля / О.А. Нестерова, А.И. Усков // Картофелеводство: результаты исследований, инноваций, практический опыт. / / Рос. акад. с.-х. наук ВНИИКХ. – М., 2008. – Т. 1. –С. 369-376.
12. Верменко Ю.Я. Насіннєва товарність урожаю сортів картоплі за різних строків збирання / Ю.Я. Верменко, Я.Б. Демкович, Л.В. Столярчук // Картоплярство. – 2010. –№ 39. – С. 124-136.
13. Методичні рекомендації щодо досліджень з картоплею. – Немішаєве. – 2002. – 182 с.

Аннотация. *Представлены результаты исследований по срокам удаления ботвы на семенных посевах картофеля в условиях юго-западной части Лесостепи Украины. Установлено, что урожайность сортов картофеля Повинь и Червона рута в значительной мере зависит от сроков удаления ботвы, соответственно 11,7-18,4 т/га и 11,2-21,2 т/га. Наибольшей выход клубней семенной фракции у сорта Повинь (60%) установлено при удалении ботвы через 14 дней после цветения, а наименьший (38%) – при удалении ботвы после цветения. У сорта Червона рута соответственно 55 и 41%. Значительного отличия в пределах сорта относительно поражения растений вирусными болезнями не отмечено. Исследованиями установлено, что с целью получения наибольшего количества семенного материала картофеля удаление ботвы следует проводить через 14 дней после цветения.*

Ключевые слова: *картофель, ботва, сорт, вирусные болезни, продуктивность.*

УДК 633.32

O.R. Perehrym, *candidate of Agricultural Sciences, research worker of the Institute of Agriculture Carpathian region NAAS*

PRODUCTIVITY OF MAIN SAMPLE VARIETIES DURING WHITE CLOVER SELECTION IN PRECARPATHIAN

Annotation. *The article presents scientific research results of selection work with white clover. White clover (Trifolium repens L.) is the world's most widely grown clover. It is a perennial legume that originated in Europe and has become one of the most widely distributed legumes in the world. It is the most important pasture legume because of its large spread, good adaptability, high nutritive value combined with a good palatability and by its nitrogen-fixing capacity. Trifolium repens L, white clover, is also one of the most important forage legumes in Ukraine. This plant is best suited for grazing, it can be used for haylage, hay, soil improvement, and reclaiming disturbed lands. Research conducted in the conditions of Precarpathian western region of Ukraine. It was founded a previous nursery strain testing where four main breeding numbers were studied produced by different methods of selection. The aim of the study was to select valuable source material for future breeding to create a new variety of this legume perennial grass with a good possibility of adaptation in the climate of western Ukraine and high productivity. The following characteristics of white clover breeding numbers by major agronomic characteristics, such as feed and seed productivity are brought. Accounting of green mass yield and dry matter was carried out depending on method of using, such as pasture way to use and hay way to use. Experimental work was carried out by bookmark field experiments and relevant laboratory tests. The results showed that in the previous strain testing of*

© *О.Р. Перегрим, 2015*